

Критерії оцінки ефективності спортивних змагань як інструменту популяризації масової фізичної культури

Анатолій Конох¹, Андрій Конох², Андрій Сват'єв³, Федір Товстоп'ятко⁴

Опубліковано	Секція	УДК
30.11.2024	Фізична культура і спорт	796.015:796.012.1

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17717092>

Анотація. У контексті стратегічного завдання розвитку здорового та активного суспільства, спортивні змагання розглядаються не лише як елемент спорту вищих досягнень, а й як потужний інструмент популяризації масової фізичної культури (ФК). Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та розробці системи критеріїв оцінки ефективності змагань саме з погляду їхнього впливу на довгострокове залучення широких верств населення до регулярних занять ФК. Наявні методики оцінки, які фокусуються переважно на кількісних показниках (кількість учасників, медіа-покриття), є недостатніми для відображення реального соціально-педагогічного ефекту та формування у громадян ціннісних орієнтацій щодо здорового способу життя (ЗСЖ). Автори пропонують розширену трирівневу модель інтегральної оцінки, що забезпечує глибокий аналіз соціального внеску спортивних заходів. Модель включає: 1) кількісно-демографічний критерій (збільшення бази активних користувачів, приріст учасників у суміжних секціях, показник інклюзивності); 2) якісно-психологічний критерій (зміна мотивації, формування ціннісних установок та рівня професійної самосвідомості громадян, що базується на «ефекті наслідування» успішних спортсменів); та 3) соціально-економічний критерій (оцінка мультиплікативного ефекту для місцевих громад, створення нової загальнодоступної спортивної інфраструктури, економічні вигоди). Обґрунтовано, що лише інтегральне застосування цих критеріїв, із залученням якісних методів (анкетування, рефлексивні щоденники, контент-аналіз), дозволяє адекватно оцінити та оптимізувати соціальний внесок спортивних змагань у розвиток масової фізичної культури.

¹ доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 33-А, м. Запоріжжя, Україна, orcid.org/0000-0003-4283-9317, konoch105@ukr.net

² кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Запорізький національний університет, вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна orcid.org/0000-0001-9719-0418 konoh92@gmail.com

³ доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 33-А, Запоріжжя, Україна orcid.org/0000-0001-9399-1576 andreisvatyev2901@gmail.com

⁴ кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна, tovstopatkofedor@gmail.com, orcid.org/0000-0002-4708-5916

Ключові слова: спортивні змагання, масова фізична культура, популяризація, критерії ефективності, здоровий спосіб життя, соціально-економічний ефект.

Criteria for Assessing the Effectiveness of Sports Competitions as a Tool for Promoting Mass Physical Culture

Abstract. In the context of the strategic goal of developing a healthy and active society, sports competitions are viewed not only as an element of elite sports but also as a powerful tool for promoting mass physical culture (PC). This article is devoted to the theoretical justification and development of a system of criteria for assessing the effectiveness of competitions specifically in terms of their impact on the long-term engagement of broad segments of the population in regular physical activity. Existing assessment methods, which predominantly focus on quantitative indicators (number of participants, media coverage), are insufficient to reflect the real socio-pedagogical effect and the formation of citizens' value orientations toward a healthy lifestyle (HLS). The authors propose an extended three-level model of integral assessment that provides an in-depth analysis of the social contribution of sporting events. The model includes: 1) a quantitative-demographic criterion (growth of the active user base, increase in participants in related sections, inclusivity indicator); 2) a qualitative-psychological criterion (changes in motivation, formation of value attitudes and the level of professional self-awareness among citizens, based on the "role model effect" of successful athletes); and 3) a socio-economic criterion (evaluation of the multiplicative effect on local communities, creation of new publicly accessible sports infrastructure, economic benefits). It is substantiated that only the integral application of these criteria, with the inclusion of qualitative methods (surveys, reflective diaries, content analysis), allows for an adequate evaluation and optimization of the social contribution of sports competitions to the development of mass physical culture.

Keywords: sports competitions, mass physical culture, promotion, effectiveness criteria, healthy lifestyle, socio-economic impact.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток масової фізичної культури (ФК) є стратегічним пріоритетом державної політики України. Водночас, ключовою проблемою залишається неефективність механізмів оцінки соціального впливу інвестицій у спортивну сферу. Спортивні змагання, від місцевих аматорських турнірів до великих міжнародних подій, мають беззаперечний потенціал як каталізатори для залучення населення до регулярних занять ФК. Однак, наявні методики, як правило, зосереджуються на фінансових, логістичних або медійних показниках, ігноруючи соціально-педагогічний ефект – реальний приріст кількості громадян, які ведуть здоровий спосіб життя. Необхідно розробити чіткі, верифіковані критерії, які дозволять оцінювати змагання не за їхньою пишнотою, а за їхнім внеском у здоров'я нації.

Актуальність проблеми обумовлена необхідністю підвищення прозорості та цільової спрямованості бюджетних і приватних інвестицій у спорт. В умовах обмежених ресурсів, важливо мати інструмент, що дозволяє диференціювати змагання з високим потенціалом популяризації ФК від тих, які орієнтовані виключно на елітарний спорт. Теоретична розробка критеріїв сприятиме практичній імплементації ефективних політик підтримки масового спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оцінки ефективності спортивних заходів активно досліджується в контексті мегаподій, як-от Олімпійські

ігри, де аналізується їхній «Legacy» (спадщина). Українські дослідники приділяли увагу мотиваційним аспектам участі у змаганнях та їхньому впливу на формування ЗСЖ (здорового способу життя). Закордонні наукові школи запропонували моделі оцінки, що включають критерії залучення (Participation Criteria) та критерії поведінкової зміни (Behavioural Change Indicators), наголошуючи, що справжній ефект змагань проявляється у збільшенні продажів абонементів, реєстрації в спортивних клубах та створенні нових спортивних об'єктів для громадськості. Таким чином, сучасні дослідження свідчать про зміщення фокусу з моменту проведення змагання на його довгострокові соціальні наслідки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність численних методик, не було розроблено цілісної, комплексної моделі критеріїв оцінки ефективності спортивних змагань як інструменту популяризації масової ФК, яка б:

– інтегрувала кількісні показники (аудиторія, учасники) з якісними показниками (зміна ціннісних орієнтацій).

– забезпечувала диференційовану оцінку для змагань різного масштабу (від районних до національних).

– враховувала мультиплікативний соціально-економічний ефект для місцевих громад.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та розробити інтегровану систему критеріїв оцінки ефективності спортивних змагань як інструменту популяризації масової фізичної культури та здорового способу життя.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання:

1. Провести теоретичний аналіз існуючих підходів до оцінки соціального впливу спортивних заходів.

2. Розробити трирівневу модель критеріїв оцінки ефективності змагань (кількісно-демографічний, якісно-психологічний, соціально-економічний).

3. Визначити кількісні та якісні індикатори для кожного критерію та запропонувати методики їхнього вимірювання.

Результати

Оцінка соціального впливу спортивних заходів формує методологічну основу для розуміння того, якою мірою турніри, змагання та масові спортивні події сприяють популяризації масової фізичної культури. Теоретичний аналіз цієї проблеми потребує системного розгляду кількох взаємопов'язаних компонентів: предметних підходів до самої категорії «соціальний вплив», парадигм оцінювання (економічна, соціально-педагогічна, екологічна, політична), методологічних інструментів вимірювання та методичних обмежень, притаманних цій сфері. Нижче наведено послідовний виклад основних підходів і ключових проблем, що повинні бути покладені в науковому аналізі.

Сутнісні підходи до поняття «соціальний вплив». Починати слід із чіткого визначення предмета дослідження. Під соціальним впливом спортивного заходу розуміють комплекс змін у суспільній поведінці, цінностях, соціальних відносинах і якості життя, що виникають під впливом організованої спортивної діяльності. Ці зміни можуть бути індивідуальними (зміна рівня фізичної активності, ставлення до здорового способу життя), груповими (зміцнення соціальних зв'язків, формування командної ідентичності), та структурними (політика, інфраструктура, локальний розвиток). Теоретично важливо розрізняти вихідні компоненти впливу: результати (*outputs*), проміжні наслідки (*outcomes*) і довгострокові зміни (*impact*), оскільки кожен рівень вимагає своїх методів фіксації і тлумачення.

У літературі виділяються принаймні кілька домінуючих парадигм. Економічна парадигма концентрується на підрахунку прямих і непрямих вигод: зайнятість, надходження до бюджету, туризм. Соціально-педагогічна парадигма фокусується на

навчальних і виховних ефектах: формування цінностей здорового способу життя, розвиток навичок співпраці та лідерства. Парадигма сталого розвитку і спадщини звертає увагу на те, які довготривалі блага залишаються після проведення заходу: спортивні об'єкти, програми для громад, нормативні ініціативи. Підхід «*Sport for Development*» інтегрує елементи прав людини, інклюзії та соціальної інтеграції. Кожна з цих парадигм пропонує власний набір критеріїв і показників, і практичне дослідження мусить враховувати їхній синтез залежно від цілей заходу.

Оцінювання соціального впливу передбачає використання комплексу методів. Кількісні методи включають опитування населення щодо змін у рівні фізичної активності, використанні інфраструктури, індексах задоволеності життям. Об'єктивні дані можуть бути отримані через реєстри участі в спортивних програмах, дані про продаж спортивного спорядження, частоту відвідування тренувань. Квалітативні методи – інтерв'ю, фокус-групи, етнографічні спостереження – дозволяють зафіксувати смисли, мотивацію і бар'єри участі, яких кількісні інструменти не вловлюють. Застосування змішаних методів (*mixed methods*) є методологічно обґрунтованим, оскільки дозволяє співставити чисельні тенденції з глибинними поясненнями.

Теоретичні рамки допомагають структурувати оцінювання. Теорія змін (*theory of change*) використовується для побудови логіки того, яким чином конкретні заходи призводять до бажаних результатів. Моделі логічної рамки (*logical framework*) дозволяють формалізувати цілі, результати та індикатори. Соціологічні теорії соціального капіталу, ідентичності та участі пояснюють механізми, що лежать в основі формування стійких змін. Моделі поведінки, зокрема конструкції на кшталт теорії планованої поведінки, пояснюють індивідуальні детермінанти зміни спортивної активності. У педагогічному вимірі корисні підходи, що розглядають спортивну діяльність як освітню практику, яка формує компетентності та життєві навички.

Практичні інструменти оцінювання опираються на набір індикаторів. Операційні індикатори фіксують безпосередні результати: кількість учасників, частота тренувань, охоплення цільових груп. Показники результату вимірюють зміну поведінки: відсоток людей, які почали регулярно займатися спортом після участі в заході. Індикатори впливу – це довготривалі зміни в показниках здоров'я, соціальній згуртованості або культурі фізичної активності. Сучасні підходи пропонують включати також індикатори процесного характеру: якість партнерств, рівень залучення громади, медійне охоплення та якість комунікаційних стратегій.

Особливу увагу заслуговують методи оцінки вартості соціальних змін. Соціально-економічні підходи використовують аналіз вартості і вигод, а також підхід соціального повернення на інвестиції *Social Return on Investment*. Ці підходи корисні для аргументації перед політичними і фінансовими стейкхолдерами, але вони вимагають обережності: не всі соціальні блага піддаються адекватній монетизації, і ризик спрощення неминучий.

Теоретичний аналіз мусить також критично окреслити перешкоди правильного вимірювання. По-перше, проблема атрибуції: складно довести, що саме конкретний захід спричинив довгострокову зміну у фізичній активності. По-друге, часовий горизонт: частина впливів проявляється лише через роки, що ускладнює короткострокові оцінки. По-третє, вибірковість і упередженість вибірки: учасники заходів можуть бути вже більш мотивованими до спорту, ніж широка популяція. По-четверте, культурна і контекстна чутливість індикаторів: одні й ті ж метрики можуть по-різному інтерпретуватися у різних громадах. Нарешті, етичні питання, пов'язані з конфіденційністю та репрезентацією вразливих груп, мають бути присутні в методологічних мандатах.

Методологічний синтез і рекомендації для подальшого дослідження. Професійний теоретичний аналіз рекомендує наступний алгоритм. По-перше, чітко визначити цілі

заходу і відповідні для них рівні впливу. По-друге, сформувані теорію змін, яка логічно пов'язує активності заходу з очікуваними результатами. По-третє, обирати індикатори за принципом релевантності і вимірюваності, поєднуючи кількісні і якісні методи. По-четверте, передбачити довгострокові моніторингові механізми і базову лінію (*baseline*) для можливості порівняння. По-п'яте, інтегрувати оцінку для різних стейкхолдерів, включаючи учасників, організаторів, міські служби і спонсорів. По-шосте, враховувати етичні стандарти і прозорість у звітуванні.

Теоретичний аналіз існуючих підходів до оцінки соціального впливу спортивних заходів демонструє множинність парадигм і методів, кожен з яких вносить корисні інструменти для вимірювання. Водночас реальна практика мусить спиратися на синтез, що поєднує строгість кількісних вимірів з глибиною якісних досліджень, і на чітко сформульовану теорію змін. Тільки такий збалансований підхід здатний забезпечити надійну і практично корисну оцінку, що зробить спортивні заходи дійсно ефективним інструментом популяризації масової фізичної культури.

Трирівнева модель критеріїв покликана забезпечити системний і багатоплощинний підхід до оцінки того, як спортивні змагання впливають на розвиток масової фізичної культури. Вона дає змогу поєднати об'єктивні статистичні дані, суб'єктивні психологічні зміни та комплексні соціально-економічні результати. Така структура відображає логіку реального впливу спортивних подій: від простого залучення людей до зміни їхніх установок і до формування впливів, які залишаються в громаді. Нижче подано розгорнуту характеристику кожного рівня.

Кількісно-демографічний рівень – на цьому рівні оцінка спирається на показники, що відображають масштаб і структуру залучення населення. Це базовий шар, який дозволяє зрозуміти, наскільки змагання охопили різні групи і як саме змінили рівень участі. Головні критерії включають:

- Загальну кількість учасників, глядачів і волонтерів – опорні дані, які показують фактичний розмах події.

- Структуру учасників за віком, статтю, рівнем фізичної підготовки – важливо оцінювати не лише чисельність, а й різноманітність: подія вважається більш ефективною, коли вона залучає широку й різнопрофільну аудиторію.

- Географічне охоплення – критично оцінити, чи подія привернула увагу локальних мешканців, сусідніх громад, а також нових учасників, які раніше не брали участі у спортивному житті.

- Динаміку участі порівняно з попередніми роками – такий критерій допомагає виявити зростання або спад інтересу та визначити вплив комунікаційних і організаційних рішень.

- Відсоток нових учасників – це чутливий індикатор популяризації фізичної культури, оскільки свідчить про те, чи подія залучила тих, хто раніше не був активним у спорті.

Кількісно-демографічний рівень дає змогу окреслити стартову картину впливу. Він фіксує факт залучення, але ще не пояснює, які якісні зміни відбулися і яку цінність вони мають для суспільства.

Якісно-психологічний рівень. Другий рівень моделі зосереджується на змінах у мотивації, установках і психологічному стані учасників. Саме цей рівень є ключовим для розуміння того, чи переросте одноразова участь у стійку спортивну активність. Основні критерії:

- Мотиваційні зміни. Оцінюють, чи зросло бажання займатися фізичною активністю після участі у змаганнях, чи сформувалося переконання у цінності спорту.

- Емоційний досвід. Учасники часто згадують емоційні моменти довше, ніж сам результат змагання. Позитивний емоційний фон підсилює довготривале повернення до активності.

– Соціальна згуртованість. Змагання створюють умови для взаємодії, командної підтримки і формування нових соціальних зв'язків. Цей критерій фіксує, наскільки подія сприяла зміцненню соціальних відносин.

– Зміна самооцінки і впевненості. Для багатьох учасників спортивний досвід стає каталізатором особистісного зростання. Підвищення впевненості у власних силах часто стає фактором продовження занять спортом.

– Психологічне відновлення. Масові спортивні заходи нерідко виконують функцію емоційної розрядки, зміни ритму життя і боротьби зі стресом.

– Сприйняття доступності та безпечності спорту. Люди охочіше беруть участь у фізичній активності, якщо подія створює відчуття безпеки, відкритості та інклюзивності.

Цей рівень дозволяє оцінити внутрішню динаміку впливу. Якщо кількісний рівень відповідає на питання «скільки?», то якісно-психологічний пояснює «чому?» і «яким чином?».

Соціально-економічний рівень. Третій рівень охоплює наслідки, що виходять за межі індивідуальної участі і стосуються ширшого середовища. Він фіксує ті зміни, які впливають на громаду, інфраструктуру, систему цінностей і розвиток території. Основні критерії:

– Економічний ефект – включає прямі та непрямі надходження для місцевої економіки: збільшення споживання, роботу малого бізнесу, розвиток спортивних послуг.

– Інвестиції у спортивну інфраструктуру – оцінюють, чи подія сприяла реконструкції або модернізації спортивних об'єктів, створенню нових тренувальних майданчиків або розширенню їхньої доступності.

– Розвиток програм масового спорту – часто після проведення змагань громади запускають нові гуртки, клуби або серії подій, що підсилюють популяризацію фізичної активності.

– Соціальна інтеграція і інклюзія – спортивні заходи можуть сприяти залученню різних соціальних груп, включно з молоддю, людьми з інвалідністю, переселенцями та старшими віковими групами.

– Зміцнення громадянської активності – волонтерство, колективна організація та публічна співпраця створюють підґрунтя для зростання громадської участі.

– Медійний вплив – важливо оцінювати, як подія представлена в медіа, чи створила вона позитивний імідж спорту і чи стимулює ширше суспільне обговорення важливості масової фізичної культури.

– Довгострокові соціальні зміни – сюди належать стабільні зміни у статистиці рухової активності населення, зниження рівня малорухливості, формування сталих спортивних традицій у громаді.

Соціально-економічний рівень узагальнює наслідки події та показує, що спорт може мати реальну соціальну вагу, якщо його вплив виходить за межі самої змагальної активності.

Трирівнева модель працює як цілісна система. Кількісно-демографічний рівень фіксує масштаби. Якісно-психологічний пояснює, чи змагання справді стимулюють внутрішні зміни. Соціально-економічний рівень показує, чи ці зміни трансформуються у відчутну суспільну користь. Така структурована модель допомагає уникнути односторонності та забезпечує науково обґрунтовану оцінку ефективності спортивних змагань як інструменту популяризації масової фізичної культури.

Загалом трирівнева модель забезпечує досліднику і практику надійний інструмент аналізу. Вона дозволяє оцінити не тільки факт залучення людей, а й те, як саме змагання формують мотивацію, підтримують соціальну взаємодію та створюють стійку суспільну цінність.

Визначення кількісних та якісних індикаторів для оцінки ефективності спортивних змагань є ключовим етапом формування надійної методологічної основи, здатної відобразити реальний внесок події у популяризацію масової фізичної культури. Оцінювання потребує комплексного підходу, який охоплює охоплення населення, рівень участі, поведінкові зміни, соціальну згуртованість, інфраструктурну спадщину, медійний вплив, економічні результати, інклюзивність, якість управління та можливі довгострокові наслідки для здоров'я. Для кожного з цих критеріїв важливо поєднати точні кількісні вимірювання зі змістовними якісними оцінками, оскільки лише так можна отримати цілісну картину впливу.

Починати слід з аналізу охоплення і доступності. Кількість учасників, розподіл за віком, статтю і соціальним статусом, а також кількість місць з низькою вартістю дають базове уявлення про масштаб заходу. Проте цього недостатньо, тому доцільно доповнювати вимірювання оцінками того, як самі учасники відчують доступність події. Опитування уразливих груп, оцінка бар'єрів для участі та аудит інфраструктури допомагають зрозуміти, наскільки захід справді відкритий для широкої громади. Дані такого типу збирають через реєстраційні форми, спостереження на місці, фокус-групи та інфраструктурні перевірки.

Окремої уваги потребує рівень залученості. Кількість зареєстрованих учасників, їхня повторна участь і тривалість перебування на заході дають кількісні орієнтири. Проте реальна залученість розкривається у мотивації, емоційній реакції та оцінці досвіду, які виявляються під час інтерв'ю та анкетувань. Лонгitudні опитування дозволяють відстежувати не тільки участь у момент події, а й її продовження у часі, що є важливим для розуміння впливу на поведінку.

Поведінкові зміни щодо фізичної активності є центральним критерієм. Кількісні індикатори охоплюють частоту занять спортом до і після заходу, кількість нових записів у спортивні секції, а також фізіологічні показники у вибірці. Для точності у частини учасників застосовують носимі прилади і стандартизовані опитувальники типу IPAQ. Якісні дані дають уявлення про внутрішні механізми змін: мотивацію, бар'єри, самооцінку здатності підтримувати активність. Поєднання цих підходів дозволяє коректно інтерпретувати навіть невеликі кількісні зрушення.

Соціальна згуртованість також є важливою складовою. Кількість волонтерів, нових партнерств чи проєктів, а також зміни у соціальних мережах контакту слугують кількісною основою. Проте, щоб зрозуміти реальну якість соціальних зв'язків, необхідно враховувати думки учасників щодо довіри, взаємної підтримки та місцевої ідентичності. Ці дані збирають через мережевий аналіз, інтерв'ю та кейс-стаді. Такий підхід дає змогу відстежити довгострокові соціальні процеси, які виникають після події.

Не менш важливим є вплив на інфраструктуру. Кількість оновлених чи новозбудованих об'єктів, обсяг інвестицій і частота використання після заходу формують об'єктивну картину матеріальної спадщини. Проте реальну цінність інфраструктури визначають не лише цифри, а й задоволеність місцевої громади, відповідність об'єктів реальним потребам та їхня здатність інтегруватися в довгострокові програми. Це оцінюють шляхом аудитів, опитувань спортивних організацій та аналізу операційних показників.

Окрему групу індикаторів становить медійний вплив. Кількість згадувань у медіа, охоплення аудиторії та активність у соціальних мережах дають загальну картину. Поглиблений контент-аналіз дозволяє оцінити, які саме меседжі домінують, чи акцент медіа зроблений на здоров'ї та масовій фізичній активності, чи, навпаки, зміщений у бік видовищності та результатів елітного спорту.

Економічний вплив включає прямі фінансові показники, створення робочих місць і туристичний ефект. Методика SROI (*Social Return on Investment*) дозволяє оцінити

соціальне повернення на інвестиції, проте потребує ретельного аналізу припущень. Якісні експертні оцінки з боку бізнесу і громади доповнюють статистику і допомагають уникати помилок у трактуванні.

Інклюзія та рівність доступу оцінюються за допомогою кількісних даних щодо представництва різних груп і якісних даних про бар'єри участі. Цільові опитування, аналіз політик організаторів та інтерв'ю з представниками недостатньо представлених груп дають повну картину того, чи стало спортивне змагання справді об'єднаним інструментом.

Якість організації та управління оцінюються за допомогою аналізу дотримання графіка, кількості інцидентів, прозорості бюджетування та оцінок взаємодії між партнерами. Аудити, інтерв'ю і стандартизовані чек-листи забезпечують об'єктивність і дають можливість порівнювати управлінські практики між подіями.

Окремо варто розглядати можливі довгострокові ефекти для здоров'я. Це найскладніша група показників, оскільки вона потребує когортних досліджень, доступу до медичних даних і тривалого моніторингу. Проте навіть часткові вимірювання, узгоджені з медичними установами, дозволяють виявити потенційні зміни в захворюваності та попиті на превентивні послуги.

Ефективність усієї системи оцінювання залежить від наявності базової лінії даних, чіткої шкали часу, репрезентативної вибірки та етичного супроводу. Змішані методи, триангуляція джерел і прозора звітність забезпечують надійність і відтворюваність результатів. Тільки за таких умов можливо отримати достовірну інформацію про те, як спортивні змагання впливають на масову фізичну культуру і які саме механізми забезпечують цей вплив.

Висновки

На основі проведеного теоретичного аналізу та розробки інтегрованої системи критеріїв оцінки ефективності спортивних змагань як інструменту популяризації масової фізичної культури, сформульовано такі ключові висновки, що підтверджують досягнення поставлених завдань:

1. Встановлено, що традиційні методики оцінки є недостатніми, оскільки вони переважно зосереджуються на фінансових, логістичних або медійних показниках, ігноруючи реальний соціально-педагогічний ефект та формування ціннісних орієнтацій щодо здорового способу життя.
2. Проаналізовано різні парадигми оцінювання (економічна, соціально-педагогічна, сталого розвитку), наголошуючи, що сучасні дослідження свідчать про зміщення фокусу на довгострокові соціальні наслідки та необхідність використання змішаних методів (*mixed methods*).
3. Визначено, що оцінка соціального впливу вимагає розрізнення між результатами (*outputs*), проміжними наслідками (*outcomes*) і довгостроковими змінами (*impact*).
4. Визначено кількісні та якісні індикатори та запропоновано методики їхнього вимірювання. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу, що поєднує точні кількісні вимірювання (дані реєстрів участі, частота тренувань, фізіологічні показники, обсяг інвестицій) зі змістовними якісними оцінками. Для якісного виміру рекомендовано використовувати анкетування, рефлексивні щоденники, фокус-групові інтерв'ю та контент-аналіз медіа. Ключові індикатори, як-от приріст вторинних учасників (запис до секцій) та оцінка бар'єрів для участі, дозволяють оцінити інклюзивність та довгострокову зміну поведінки.

Розроблена інтегрована трирівнева модель забезпечує науково обґрунтовану і практично корисну оцінку, що дозволяє диференціювати змагання з високим потенціалом популяризації ФК, сприяючи цільовій спрямованості інвестицій та формуванню стійких суспільних цінностей щодо здорового способу життя.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку: необхідно провести емпіричне дослідження з практичним застосуванням трирівневої моделі на прикладі спортивних змагань різного масштабу (від локальних до національних). Потребує деталізації методика кількісного виміру якісно-психологічного критерію, зокрема шляхом розробки стандартизованого «Індексу популяризації ФК». Важливою перспективою є проведення довгострокових (cohort studies) досліджень, які дозволять відстежити довготривалі зміни у показниках здоров'я, соціальній згуртованості та культурі фізичної активності, що є найскладнішою групою показників. Дослідження впливу сучасних технологій (онлайн-трансляції, інтерактивні челенджі) та медійного контенту на підвищення мотивації до занять фізичною культурою.

Література

1. Іваненко П. В., Сидоренко О. І. Масова фізична культура та спорт: теорія і практика. Київ: Знання, 2023. 256 с.
2. Коваленко М. І. Оцінка ефективності спортивних заходів у системі масового спорту // Фізична культура і спорт, №2, с. 45–52.
3. Сорока Т. В. Мотивація участі в спортивних змаганнях як чинник популяризації фізичної культури // Спортивна наука, 2024, випуск 11, с. 120–129.
4. Про затвердження Методики оцінки ефективності фізкультурно-спортивних заходів — офіційний документ Міністерства молоді та спорту України, 2024.
5. Clinton J. et al. Sports Events as Drivers of Community Physical Activity: A Systematic Review // Journal of Sport Management, 2023, Vol. 37, Issue 3, pp. 210-225.